

Tandstatus bland medelålders och äldre klart sämre i Danmark än i Sverige

I nr. 6 av *Tandlägebladet* 2000 ges läsarna den felaktiga bilden att tandstatus skulle vara likartat i de olika skandinaviska länderna. Vad gäller medelålders och äldre individer stämmer detta inte med resultaten av två parallella enkätstudier som samtidigt gjordes i Danmark och Sverige under slutet av 1998 och början av 1999.

Studierna gjordes på ett slumpmässigt urval av befolkningen i åldersgrupperna 45-69 år i Danmark och 55-79 år i Sverige. Samma enkätformulär användes i båda studierna. Det var i princip samma schema som använts i en svensk studie ca 10 år tidigare. En viss anpassning av det danska formuläret hade dock skett med hänsyn till de olika kostnaderna för tandvård i de båda länderna.

Resultaten av studierna är under bearbetning. Redan nu föreligger emellertid två manuskript rörande tandstatus och relationen till bakomliggande demografiska och socioekonomiska variabler samt till vissa attityder. Dessa två arbeten är accepterade för publicering i internationella vetenskapliga tidskrifter (1,2).

Här skall endast för information ges en mycket kort sammanfattning av de huvudresultat som publiceras i nämnda artiklar.

I de direkt jämförbara åldersgrupperna 55-69 år föreligger stora skillnader i tandstatus mellan Danmark och Sverige (Tabell 1). Av svenskarna tillhör 72% de tre bästa tandstatuskategorierna, jämfört med endast 44% av danskarna. I gengäld är danskarna tandlösa i en käke eller båda käkarna i dubbelt så stor utsträckning som svenskarna. Av danskarna bär 34% någon form av avtagbar protes, eller är tandlösa i en eller båda käkarna utan att bära protes. Motsvarande siffra för svenskarna är endast 15%.

Vid analys av samband med bakomliggande demografiska och socioekonomiska variabler samt attityder framkommer skilda mönster i Danmark och Sverige. Sämre tandstatus i Danmark är signifikant relaterat till inte bara ålder utan också till lägre inkomst och lägre utbildning. Det skall poängteras att det rör sig om multivariata analyser där hela tiden hänsyn tas till alla involverade variabler. I det svenska materialet finns inget signifikant inflytande av utbildningsnivån, inte heller av inkomstvariabeln i relation till bättre tandstatus. Dock finns i relation till bärande av avtagbar protes eller tandlöshet en signifikant effekt av inkomstvariabeln även i Sverige – men svagare än i Danmark. Sammantaget kan dock konstateras att Danmark i förhållande till Sverige är ett dentalt mera segre-

gerat land med påtagliga skillnader mellan olika befolkningsgrupper.

När de danska och svenska materialen slås samman och analyseras med stat som en tillfogad förklaringsvariabel, visar denna sig vara den starkaste av alla i relation till tandlöshet och protesbärande. Med alla övriga variabler konstanthållna är risken för en dansk, jämfört med en svensk, mera än fyra gånger så stor för att tillhöra kategorierna med sämst tandstatus. Denna risk gäller alltså, vilket är viktigt att poängtera, när hänsyn tagits till alla andra förklaringsvariabler som ålder, inkomst, utbildning, attityder etc.

Skillnaderna i tandstatus mellan Danmark och Sverige i de berörda grupperna är alltså stora och med tydliga socioekonomiska samband. Ändå kostar tandvården i Danmark ungefär lika mycket per capita som i Sverige. Den danska kostnadsstatistiken är visserligen något osäkrare än den svenska, eftersom stora behandlingsgrupper ligger utanför sjukförsäkringsstatistiken. Oberoende av hur man räknar, kommer man ändå fram till ungefär samma nivå för tandvårdskostnaderna i de båda länderna. Däremot finns som bekant, och har framför allt funnits, stora skillnader i finansieringen av tandvården i Sverige och Danmark.

Finansiering och organisation av tandvården är därför en viktig fråga att diskutera. Detta skall dock inte göras i denna korta rapport.

Tabell 1. Tandtillståndet i Sverige och Danmark inom åldersgruppen 55-69 år. Siffrorna är procentsiffror för olika kategorier av tandstatus.

	Sverige	Danmark
Har alla tänder i behåll	23,4	19,2
Har fått förlorade tänder ersatta med fasta konstruktioner (broar)	14,1	3,6
Saknar en eller två enstaka tänder utan att dessa ersatts	34,9	21,5
Saknar flera tänder utan att dessa ersatts	12,9	21,7
Har avtagbar delprotes i minst en käke	5,2	15,2
Är helt tandlös i en käke (vanligen = avtagbar hel protes i denna käke)	4,8	9,4
Är helt tandlös i båda käkarna (vanligen = avtagbara helproteser)	4,8	9,4

Litteratur

1. Palmqvist S, Söderfeldt B, Vigild M, Kihl J. Dental conditions in middle-aged and older people in Denmark and Sweden: a comparative study of the influence of socioeconomic and attitudinal factors. *Acta Odontol Scand* 2000 (in press).
2. Palmqvist S, Söderfeldt B, Vigild M. Influence of dental care systems on dental status. A comparison between two countries with different systems but similar living standards. *Community Dent Health* (in press).

Sigvard Palmqvist, lektor, odont.dr.

Afdeling for Protetik, Odontologisk Institut, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet

Björn Söderfeldt, professor, fil.lic., dr.med.sc.

Avdelning för Samhällsodontologi, Tandvårdshögskolan, Malmö

Merete Vigild, skolechef, lic. et dr.odont.

Skolen for Tandplejere og Klinikassistenter, Københavns Universitet

BOGANMELDELSER

Et liv med kroniske smerter

Holst M. Svig og smerte. Et liv med kroniske smerter.

Frederikshavn: Dafolo; 2000. 164 sider, ill. ISBN 87-7320-919-8.

Pris: DKK 223,50 (uindb.).

Denne bog formår både at berøre hjertet og oplyse hjernen, således at vi som læsere får et rigt og mangefacetteret indtryk og forståelse af den kroniske smertepatient. Forfatteren er både sygeplejerske og kronisk smertepatient. Hendes brede formål med bogen er at lette tilværelsen for andre smertepatienter og deres familier, samt at øge forståelsen og interessen hos social- og sundhedspersonale for den kroniske smertepatient. Bogen er delt op i tre dele. Den første del er forfatterens dagbogscitater, hvor vi får indblik i den kroniske smertepatientens hverdagsliv med smerten som følgesvend, hvor sorg, vrede, taknemmelighed, tro, håb, tab, glæde og afmagt beskrives usentimentalt, og som formidler til læseren at smerten er en personlig, individuel oplevelse der influeres af hverdagslivet og vice versa. Bogens anden del, som er det største og bærende, er af mere faktuel karakter, men stadig krydret med forfatterens egne nyttige erfaringer. Denne del af bogen informerer os om smertebegrebet, de psykologiske, religiøse og familiære aspekter ud fra en personlig og en almen psykologisk perspektivering. Endvidere belyses forskellige behandlingsformer for kroniske smertepatienter – den medicinske, fysioterapeutiske, psykologiske, alternative m.m. og

sidst et vældigt informativt afsnit om sociallovgivning, støttemuligheder og hjælpeforanstaltninger. Anden del af bogen kunne for overskuelighedens skyld være delt i to, men det anskueliggør hvor nødvendigt et tværfagligt behandlingstilbud er for den kroniske smertepatient. Tredje del af bogen er et nyttigt opslagsværk, og bogen er forsynet med et godt stikordsregister. I begyndelsen af læsningen forvirres læseren en smule, for: Hvem er målgruppen? Det er os alle: Smertepatienter, pårørende og behandlere, og bogen kan varmt anbefales til denne store målgruppe.

Dorte Gram

Hjælp mod »skrivekrampe«

Furseth I, Everett EL. Opgaveskrivning. Hvordan kommer jeg i gang – og bliver færdig? København: Hans Reitzel; 2000. 207 sider. ISBN 87-412-2696-8. Pris: DKK 198,- (uindb.).

Førsteforfatteren er norsk, og andenforfatteren er amerikansk-norsk. Begge er aktive som kursusgivere om forskningsplanlægning, beslutningstagning og skriftlig fremstilling. Prorektor *Karen Sjørup*, RUC, har skrevet forord. Bogen handler primært om at skrive speciale og henvender sig dermed til studerende tilhørende de mange studiegrene hvori dette indgår. Den tager udgangspunkt i at de fleste unge finder det fremmed og vanskeligt at præstere et større skriftligt arbejde. Specialeskrivning indgår ikke i tandlægestudiet, men ligheden med at skrive afløsningsopgaver, specialopgaver ved specialtandlægeuddannelse og ph.d.-afhandlinger er stor, og bogen dækker i mange henseender problemer som er fælles for alle disse skriveopgaver. Der findes et stort og detaljeret kapitel om litteratursøgning, bearbejdet af en dansk bibliotekar.

For unge og uerfarne med »skrivekrampe« rummer bogen nyttig information.

Ib Sewerin

Flot atlas om orale sygdomme hos børn og unge

Laskaris G. Color atlas of oral diseases in children and adolescents. Stuttgart: Georg Thieme Verlag; 1999. 416 sider, ill. ISBN: 3-13-111511-4. Pris: DEM 248,- (indb.).

Anmelderen er generelt negativ over for bøger/atlas der omhandler orale sygdomme hos bestemte aldersgrupper, idet meget få sygdomme udelukkende ses hos børn, unge voksne, voksne eller gamle. Forfatterne medtager derfor ofte alt hvad de i øvrigt ville have medtaget hvis det drejede sig om en anden aldersgruppe eller blot orale sygdomme optrædende fra fødsel til død. Det må dog medgives at nærværende